

ประโยค ป.ธ.๓
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒

๑. ชิวหคฺคํ – ปลายลิ้น เป็นกรรมของอักขระอะไรบ้าง ฯ และอักขระเหล่านั้นเกิดในฐานไหน ฯ
เรียกว่าอะไร ฯ
 ๑. ชิวหคฺคํ – ปลายลิ้น เป็นกรรมของอักขระ ๗ ตัว คือ ต ถ ท ฐ น ล ส ฯ และอักขระ
เหล่านั้นเกิดในฐานฟัน ฯ เรียกว่า **ทนต์ชา** ฯ

 ๒. ในนิคคหิตสนธิ จะลบนิคคหิตได้ในที่เช่นไร ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ฯ
สุดตถเจว เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ
 ๒. ในนิคคหิตสนธิ จะลบนิคคหิตได้ในที่เช่นนี้ คือ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลบ
นิคคหิตซึ่งอยู่หน้าบ้างก็ได้ ฯ ยกตัวอย่างประกอบดังนี้ เมื่อมีสระอยู่เบื้องหลัง ลบนิคคหิตได้
บ้าง เช่น ตาสํ + อหํ เป็น **ตาสาหํ**, วิทูนํ + อคฺคํ เป็น **วิทูนคฺคํ** เป็นต้น
เมื่อมีพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลบนิคคหิตบ้างก็ได้ เช่น อริยสจฺจจํ + ทสสนํ เป็น
อริยสจฺจจาทสสนํ พุทฺธานํ + สาสนํ เป็น **พุทฺธานาสานํ** เป็นต้น
สุดตถเจว เป็นอาเทศนิกคหิตสนธิ และ โลปสระสนธิ ฯ ตัดเป็น **สุดตฺ + จ + เอว**
ระหว่าง **สุดตฺ + จ** ถ้าพยัญชนะวรรคอยู่หลัง มีนิคคหิตอยู่ข้างหน้า ให้แปลงนิคคหิตที่
สุดตฺ เป็นพยัญชนะที่สุตวรรคได้ คือ แปลงนิคคหิตเป็น **ถ** ต่อเป็น **สุดตถจ**
ระหว่าง **สุดตถจ + เอว** ถ้าสระหน้าและสระหลังไม่มีพยัญชนะอื่นคั่นในระหว่าง ลบ
สระหน้า คือ **อ** ที่ **สุดตถจ** ต่อเป็น **สุดตถเจว** ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. คุณนามเช่นไร ชื่อว่าวิเสส ฯ
 - ข. **เทวเต** มีวิธีทำตัวอย่างไร ฯ
 - ค. **อสีติ** เป็นได้กี่ลิงค์ ฯ
 - ฌ. **ตุมฺห** เป็นศัพท์นามชนิดไหน เป็นได้กี่ลิงค์ ฯ
 - ง. **ยคฺเช** เป็นคำสำหรับเรียกใคร ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ คือ

ก. คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่ว มากหรือน้อยกว่าปกติ เหมือนคำว่า ปณฺชิตฺตโร เป็นบัณฑิตกว่า ปาปฺตโร เป็นบาปกว่า ชื่อวิเสส ฯ

ข. เทวเต เป็นอาลปนะ ทำตัวอย่างนี้ คือ เทวเต ศัพท์เดิมเป็น เทวตา ลง ลี ปฐมา วิภัตติ เอกวจนะ เอา อา กับ ลี เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น เทวเต ฯ

ค. อลีติ เป็นได้ลิงค์เดียว คือ อิตถิลิงค์ น

ฆ. ตุมฺห เป็นสัพพนามชนิดปฺริสสัพพนาม มัชยมบุรุษ ฯ เป็นได้ ๒ ลิงค์ คือ ปุงลิงค์และ อิตถิลิงค์ ฯ

ง. ยคฺเช เป็นคำสำหรับร้องเรียกให้คนสูงกว่าตนตั้งใจฟังคำที่ผู้พูดประสงค์จะว่า ไม่มีคำแปลในภาษาของให้ตรงกันได้ และคำเช่นนี้ ก็ไม่มีใครมีใช้นัก ในภาษาของเราเห็นมีอยู่แต่คำทูลพระเจ้าแผ่นดินว่า “สรวมชีพ” หรือ “ขอเดชะ” ซึ่งเป็นคำพูดเพื่อจะให้พระเจ้าแผ่นดินตั้งพระราชหฤทัยฟังคำที่จะพูดต่อไป หรือเป็นคำพูดที่ผู้น้อยพูดกับผู้ใหญ่ หรือบ่าวพูดกับนายก็ได้ ฯ

๔. ในอาขยาต อ อาคม และ อิ อาคม นิยมลงในที่เช่นไร ฯ วุปสมีสฺ, ปจฺจาสิสฺนติ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ

๔. ในอาขยาต อ อาคม และ อิ อาคม นิยมลงในที่เช่นนี้ คือ อ อาคม นิยมลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวด หิยฺตตฺนึ อฺชชฺตตฺนึ และ กาลาติปฺตติ ส่วน อิ อาคม นิยมลงหน้าธาตุและปัจจัยที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวด อฺชชฺตตฺนึ ภวิสฺสฺนติ และ กาลาติปฺตติ ฯ

วุปสมีสฺ ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ วิ บทหน้า อุป บทหน้า สม ธาตุ ในความสงบ ปัจจัย อฺ วิภัตติหมวดอฺชชฺตตฺนึ ลบ อิ ที่ วิ ที่ฆะ อฺ ที่ อุป เป็น อฺ แปลง อฺ เป็น อีสฺ สำเร็จรูปเป็น วุปสมีสฺ ฯ

ปจฺจาสิสฺนติ ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ ปติ บทหน้า อ บทหน้า ลีส ธาตุ ในความปรารถนา ความหวัง ความอยากได้ ปัจจัย อนฺติ วิภัตติหมวดวัตตมาณา แปลง ติ เป็น ตย แปลง ตย เป็น จจ สำเร็จรูปเป็น ปจฺจาสิสฺนติ ฯ

๕. ตูนาทิปัจจัย คือ ปัจจัยอะไร ฯ บอกกาลอะไร ฯ ในที่เช่นไร นิยมแปลงเป็น ย ฯ ธมฺมเทสฺนา ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๕. ตูนาทิปัจจัย คือ ปัจจัยมี ตูน เป็นต้น หมายถึงปัจจัย ๓ ตัว คือ ตูน ตฺวา ตฺวาน ฯ ตูนาทิปัจจัยบอกรอดีตกาล ฯ ในที่เช่นนี้ คือ เมื่อธาตุมีอุปสัคอยู่หน้า เช่น อา อุปสัคบทหน้า ทา ธาตุ ในความให้ แปลงตูนาทิปัจจัยเป็น ย สำเร็จรูปเป็น อาทาย เป็นต้น ฯ

ธมฺมเทสฺนา ลง ย ปัจจัย ฯ เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ
 วิ. ธมฺมเทสนํ ธมฺมเทสฺนา ฯ

๖. อะไรชื่อว่าพหุพพิทิสมาส ฯ ที่เรียกว่า ตุลยาธิกรณพหุพพิทิติ และ ภินนาธิกรณพหุพพิทิติ นั้น มีข้อสังเกตต่างกันอย่างใด ฯ **ปริปฺณณวีสตฺวสฺโส (ปุริโส)** เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์ มาตามลำดับ ฯ

๖. สมาสอย่างหนึ่งมีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่า **พหุพพิทิสมาส** ฯ ที่เรียกว่า “ตุลยาธิกรณพหุพพิทิติ” กับ “ภินนาธิกรณพหุพพิทิติ” นั้น มีข้อสังเกตต่างกันอย่างนี้ คือ **ตุลยาธิกรณพหุพพิทิติ** ในวิเคราะห์แห่งสมาสทั้งหลาย บทประธานและบทวิเสสนะมีวิภัตติ และลิงค์เสมอกัน แยกแต่บทสัพพนามที่เป็นประธานแห่งบทสมาส ตัวอย่าง เช่น อาคตาสมณา ยํ โส อาคตสมโณ (อาราโม) เป็นต้น

ส่วน **ภินนาธิกรณพหุพพิทิติ** ในวิเคราะห์แห่งสมาส บททั้งหลายมีวิภัตติต่างกัน ตัวอย่างเช่น อสิ หตฺเถ ยสฺส โส อสิหตฺโถ (โยโธ) เป็นต้น ฯ

ปริปฺณณวีสตฺวสฺโส (ปุริโส) เป็น ฉฺฐสูตฺตุลยาธิกรณพหุพพิทิติสมาส มี อสมอาหารทิกุสมาส

เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

อ. ทิกฺ. วิ. วีสติ วสฺसानิ วีสตฺวสฺसानิ

จ. ตฺล. วิ. ปริปฺณณานิ วีสตฺวสฺसानิ ยสฺส โส ปริปฺณณวีสตฺวสฺโส (ปุริโส)

๗. ณ ปัจจัย มีในตัดทิตินั้นบ้าง ฯ และใช้ต่างกันอย่างใด ฯ **วณฺณวณฺตํ (ปุปฺฝ)** ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัดทิตินั้น ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๗. ณ ปัจจัย มีใน โคตตตฺทิติติ ราคาทิตฺทิติติ สมุหตฺทิติติ ททฺสสฺตฺถิตฺทิติติ และ ภาวตฺทิติติ ฯ และใช้ต่างกันอย่างนี้

ในโคตตตฺทิติติ ใช้แทน **อปจฺจ** ศัพท์ แปลว่า เหล่ากอ

ในราคาทิตฺทิติติ ใช้แทน **รตฺต** ศัพท์ แปลว่า ย่อมแล้ว เป็นต้น

ในสมุหตฺทิติติ ใช้แทน **สมุห** ศัพท์ แปลว่า ประชุม

ในททฺสสฺตฺถิตฺทิติติ ใช้แทน **อตฺถิ** ศัพท์ แปลว่า มี

ในภาวตฺทิติติ ใช้แทน **ภาว** ศัพท์ แปลว่า ความเป็น

วณฺณวณฺตํ (ปุปฺฝ) ลง **วณฺต** ปัจจัย ฯ ในททฺสสฺตฺถิตฺทิติติ ฯ

วิ. วณฺโณ อสฺส อตฺถิตฺติ วณฺณวณฺตํ (ปุปฺฝ) ฯ